

O trestnosti používania reakčných tlačidiel na Facebooku

V roku 2017 bol vo Švajčiarsku potrestaný muž za lajkovanie príspevku, ktorý prirovnával ochrancov zvierat k antisemitom a rasistom na Facebooku. Bol odsúdený za nactiútrhačstvo a dostal peňažný trest vo výške 4000 švajčiarskych frankov.

V reálnom svete musia ľudia za svoje konanie niesť zodpovednosť. Toto by taktiež malo platiť aj vo virtuálnom svete vrátane Facebooku, ktorý poskytuje mnoho možností pre užívateľov na vyjadrenie sa. Donedávna bolo najznámejším tlačidlo „Páči sa mi to“ („Like). Facebook prišiel s novými tzv. reakčnými tlačidlami, ktorými sú „Super“ tlačidlo („Love), „Ha-ha“ tlačidlo („Ha-ha), „Žasnem“ tlačidlo („Wow“), „Je mi to ľúto“ tlačidlo („Sorry“) a „Štve ma to“ tlačidlo („Angry“). Facebook tiež oznámil, že v budúcnosti má v pláne pridať ďalšie takéto reakčné tlačidlá. **Hoci ESLP riešil v minulosti mnohokrát obmedzenia slobody v prejave, osobitne v prípade nenávisných prejavov, nikdy nešlo o reakčné tlačidlá.** Táto úvaha tiež poukazuje na možnosť rozporu aktuálnej právnej úpravy s článkom 10 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej „Dohovor“).

Reakčné tlačidlá umožňujú užívateľom vyjadriť podporu pre určité statusy, obrázky či príspevky, resp. umožňujú užívateľom vyjadriť ich názor na daný obsah bez toho, aby to museli urobiť v písomnej podobe. Sú to vlastne spôsoby správania sa vo virtuálnej realite, pretože užívatelia nemôžu vidieť emócie a reakcie iných užívateľov v rámci virtuálneho priestoru, tieto tlačidlá sú vlastne akousi substitúciou. Tieto tlačidlá sú formou prejavu, akoto aj potvrdil americký odvolací súd pre štvrtý obvod v prípade Bland v. Roberts. Tento súd uviedol, že na absolútnej základnej úrovni, kliknutie na „Páči sa mi to“ tlačidlo doslovne má za následok to, že užívateľovi sa „páči“ niečo, čo je samo o sebe hmatateľné vyhlásenie.

Je potreba rozlišovať medzi tlačidlom „Páči sa mi to“ a ostatnými reakčnými tlačidlami, pretože stlačenie tlačidla „Páči sa mi to“ má viac následkov, ktoré budú predmetom analýzy z pohľadu trestnoprávnej zodpovednosti. Ostatné reakčné tlačidlá sa dajú použiť iba na príspevky.

Použitím „Páči sa mi to“ tlačidla môže užívateľ teoreticky spáchať viacero trestných činov, konkrétne trestný čin schvaľovania trestného činu v zmysle § 338, trestný čin založenia, podpory

a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd v zmysle § 421, rozširovanie extrémistických materiálov v zmysle § 422b a hanobenia národa, rasy a presvedčenia v zmysle § 423 Trestného zákona. Spáchanie takýchto trestných činov s použitím „Páči sa mi to“ tlačidla možno subsumovať pod znak „verejne“. **Je nutné zdôrazniť, že pre spáchanie spomenutých trestných činov postačí aj len jedno použitie „Páči sa mi to“ tlačidla.**

Otázka zavinenia a kľúčových pojmov

Ako by mohlo byť použitie „Páči sa mi to“ tlačidla kvalifikované ako niektorý zo spomenutých trestných činov z formálnej stránky? Treba skúmať:

- 1) Zavinenie, teda či nesie užívateľ zodpovednosť za to, že jeho aktivity na Facebooku môžu byť videné ostatnými užívateľmi,
- 2) Kľúčové pojmy objektívnych stránok spomenutých skutkových podstát trestných činov a možnosti subsumácie reakčných tlačidiel pod tieto kľúčové pojmy.

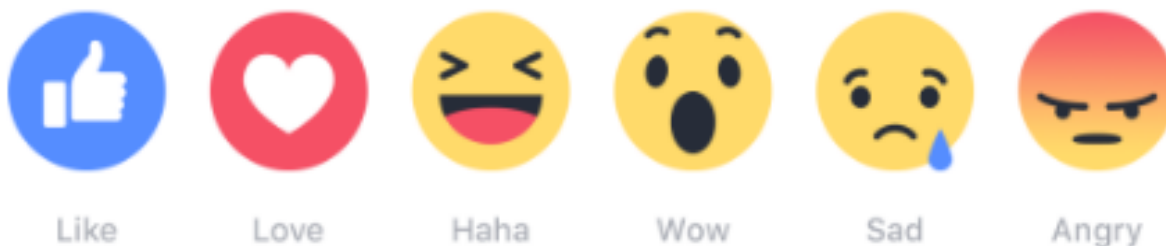
Facebook poskytuje informácie o užívateľoch a ich aktivitách. To znamená, že užívatelia vedia, že ich aktivity a informácie o nich môžu byť videné ostatnými užívateľmi a preto je naplnený aspoň nepriamy úmysel, ktorý je postačujúci na naplnenie subjektívnej stránky.

Kľúčové časti objektívnych stránok spomenutých skutkových podstát sú:

- a) Podpora,
- b) Rozširovanie,
- c) Hanobenie,
- d) Verejné schvaľovanie.

Pod pojem „**podpora**“ možno subsumovať tlačidlo „Páči sa mi to“ a tlačidlo „Super“.

Použitím ktoréhokoľvek reakčného tlačidla môže užívateľ **rozširovať** extrémistický materiál, keďže používanie reakčných tlačidiel sa zobrazuje v Kanále vybraných príspevkov a Panely používaných aplikácií, a teda stane sa všeobecne známym.

Obrázok č. 1: Reakčné tlačidlá

zdroj: Facebook. [online] [prístupné 7. 9. 2016]. Dostupné na world wide web: <<https://www.facebook.com/>>.

Cieľom hanobenia je ohovárať alebo na cti utŕhať na povesti niekoho, čo možno považovať za synonymum časti definície „**poškodzovanie dôstojnosti a hrdosti**“, takže subsumácia pod výraz „hanobenie“ je teoreticky možná.

Podľa synonymického slovníka je pre „schvaľovanie“, ktorým je v angličtine výraz „Approval“, synonymum výraz „Support“, ktorý je súčasťou definície výrazu „Like“ a „Love“, takže **použitie týchto tlačidiel je forma schvaľovania**.

Taktiež existuje možnosť **jednočinného súbehu týchto trestných činov**, ktorý trestnoprávna teória nevyklučuje. Napríklad použitím tlačidla „Páči sa mi to“ alebo tlačidla „Super“ tlačidla možno spáchať trestný čin rozširovania extrémistických materiálov v zmysle § 422b ods. 2 a trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd v zmysle § 421 ods. 2 Trestného zákona. V prípade použitia tlačidla „Ha-ha“ je možné spáchať trestný čin rozširovania extrémistických materiálov v zmysle § 422b ods. 2 a trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 Trestného zákona.

Trestný zákon delí trestné činy na prečiny a zločiny. V prípade prečinov musí byť zohľadnený materiálny korektív (známy tiež aj ako materiálna stránka trestného činu). Vďaka tomuto materiálnemu korektívu, protiprávny čin formálne splňajúci protiprávne znaky nebude trestný čin, ak je jeho závažnosť nepatrná alebo v prípade mladistvých malá. V prípade zločinov sa materiálna stránka zohľadňuje iba pri ukladaní sankcie, takže ak páchatel naplnil všetky znaky skutkovej podstaty zločinu, musí byť stíhaný.

Reakčné tlačidlá môžu mať charakter nenávistných prejavov a teda naplniť skutkovú podstatu niektorého z uvedených trestných činov. Otázkou však zostáva, či by takéto konanie malo byť sankcionované trestným právom.

Malo by byť použitie takýchto tlačidiel sankcionované prostriedkami trestného práva?

Použitie prostriedkov trestného práva za **jednorazové použitie reakčného tlačidla** by mala najmä tieto negatívne konzekvencie:

- 1) Zbytočné zaťaženie orgánov činných v trestnom konaní a súdov,
- 2) Bolo by to kontraproduktívne a viedlo by to k akémusi „honu na čarodejnice“ z pohľadu kriminality,
- 3) Išlo by o ďalšie oslabenie dôvery v demokraciu a právny štát, pretože pre bežných ľudí by to bol znak autokracie ak nie dokonca diktatúry, že niekto môže byť odsúdený na trest odňatia slobody za **jednorazové použitie tlačidla na Facebooku**.

Závažnosť **jednorazového použitia reakčných tlačidiel na Facebooku** ako formy nenávistného prejavu by nemalo byť kvalifikované ako trestný čin pretože z celkového hľadiska je závažnosť nepatrná, ale je tu možnosť kvalifikovať takéto konanie ako priestupok.

Ako postupovať v prípade, keď užívateľ sústavne používa reakčné tlačidlá (napríklad sústavne používanie „Páči sa mi to“ tlačidla na články zahŕňajúce propagáciu nacizmu), **je závažnosť takéhoto konania vyššia ako nepatrná?** Užívateľia bežne používajú tieto reakčné tlačidlá a preto je takýto prípad oveľa pravdepodobnejší. Kľúčovými kritériami materiálneho korektívu budú v tomto prípade spôsob a pohnútky, nakoľko ostatné kritéria sú rovnaké ako v prípade jednorazového použitia reakčných tlačidiel. **Ani sústavne používanie reakčných tlačidiel by nemalo byť kvalifikované ako trestný čin, pretože závažnosť je nepatrná a z pohľadu testu proporcionality by došlo k zlyhaniu v druhom kroku.**

Z dôvodu vyhnutia sa tomuto problému (alebo podobným problémom v budúcnosti) vidíme **tri možné návrhy de lege ferenda**, ktoré by vyžadovali novelizáciu Trestného zákona:

- 1) Diferencovať spáchanie trestného činu prostredníctvom médií a prostredníctvom internetu,
- 2) Znížiť horné hranice trestov odňatia slobody vyššie spomenutých zločinov, aby sa z nich stali prečiny a teda by mohol byť uplatnený materiálny korektív,
- 3) Vytvoriť novú skutkovú podstatu v rámci Schvaľovania trestného činu podľa § 338 Trestného zákona, ktorá by obsahovala znak „sústavne“ s možnosťou použitia materiálneho korektívu.

Prvý návrh je celkovo najkomplexnejší a aj najlepší, avšak je možné, že by vyžadoval rozsiahlejšiu novelizáciu Trestného zákona. Predovšetkým by musel byť § 122 ods. 2, ktorý definuje znak „verejne“, rozdelený na dve, prípadne viac samostatných častí, jednu by tvorilo „spáchanie prostredníctvom počítačovej siete“ a druhú ostatné možnosti spáchania prostredníctvom masmédií. Ďalším krokom by nevyhnutne bolo prehodnotenie ďalších trestných činov, ktorých spáchanie prostredníctvom reakčných tlačidiel by mohlo byť tiež v rozpore so základnými právami a slobodami. Druhý návrh nepovažujeme za najšťastnejší nakoľko je za súčasnej právnej úpravy pochopiteľná vyššia sankcia ak je trestný čin spáchaný aspoň pred dvoma ľuďmi alebo prostredníctvom masmédií. Tretí návrh by bolo ešte treba hlbšie analyzovať, či by takýto zásah do slobody prejavu trestným právom nebol v rozpore s Dohovorom, nakoľko takáto skutková podstata by mala postihovať sústavne používanie reakčných tlačidiel vo všeobecnosti a nie len nenávistný obsah.

Lt. JUDr. Ivan Smieško, PhD.
Police Investigator
Criminal Police Department
Police District Directorate Trnava

Compiled by SCM (2019) from
Ivan Smieško, Úvaha o trestnosti používania reakčných tlačidiel na Facebooku, SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2016, ročník IV., číslo 4, s. 213-234